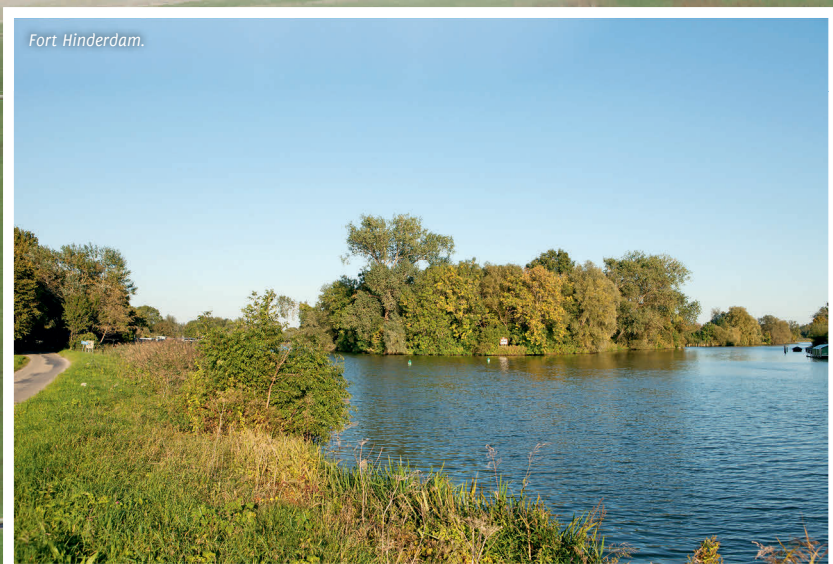

De waterrijke historie van Waterschap Amstel,
Gooi en Vecht toegankelijk gemaakt

Watererfgoed voor iedereen!

Het Hollandse landschap is voor een groot deel door mensenhanden gevormd. Met complexe ingrepen is een stabiele en veilige leefomgeving gemaakt en gehandhaafd tot op de dag van vandaag. Gemalen, vaarwegen, molens, sluizen en dijken - beter bekend als watererfgoed - zijn hiervoor ingezet. Dit zijn niet alleen objecten die tot het verleden behoren, maar ook objecten die onlosmakelijk met het hedendaagse Hollandse landschap verbonden zijn en blijven.

Fort Hinderdam.

“Watererfgoed, vaak al eeuwen in beheer bij waterschappen, vormt een onuitputtelijke bron van kennis over het verleden en heden. Kennis die de waardering van het landschap en het werk van waterschappen vergroot en daarmee ook het waterbewustzijn van onze inwoners. Dat vindt ons bestuur erg belangrijk,” aldus Rolf Steenwinkel, verantwoordelijk bestuurder van het watererfgoed bij Waterschap Amstel, Gooi en Vecht. “Als beheerder van dit erfgoed hebben de huidige 24 waterschappen een belangrijke taak: hun rijke kennis van de cultuurhistorische elementen toegankelijk maken voor het grote publiek. Daar dragen wij graag aan bij.” Het waterschap is voor deze taak bijgestaan door Stichting WaterHeritage, die vijftig objecten beschreven heeft, grotendeels gelegen binnen het gebied van de Oude Hollandse Waterlinie.

Waterschap Amstel, Gooi en Vecht en Waternet

Waterschap Amstel, Gooi en Vecht zorgt voor veilige dijken, schoon en voldoende oppervlaktewater in het beheersgebied. Daar valt bijvoorbeeld ook Amsterdam onder. Waternet is de uitvoerende organisatie van het Waterschap.

Waterschap Amstel, Gooi en Vecht koestert ongeveer 350 watergebonden (cultuurhistorische) objecten, waarvan een deel in eigen beheer.

Al eeuwen wordt het gebied door deze objecten beheerst. Ze dragen stuk voor stuk bij aan het verhaal van de waterrijke historie van het gebied. Dit cultuurhistorisch erfgoed geeft inzicht in de betekenis van water en het werk van het waterschap door de eeuwen heen.

Project Watererfgoed in Beeld Sinds 2002 werkt het waterschap aan een overzicht en beschrijvingen van haar watergebonden cultuurhistorische objecten. In 2015 werd aan de stichting WaterHeritage gevraagd om de beschrijvingen voor vijftig objecten uit te breiden, gericht op de geschiedenis van het waterbeheer. De selectie bevatte grotendeels

objecten binnen het noordelijk deel van de Oude Hollandse Waterlinie (van Muiden tot Woerdense Verlaat). Naast de forten en sluizen, zijn ook molens, vaarten en dammen beschreven. Hoewel niet altijd voor de hand liggend, hebben deze zeer uiteenlopende typen objecten allemaal een rol in de Hollandse Waterlinie gespeeld. Voor het verzamelen van informatie is gebruikgemaakt van het historisch archief van Waterschap Amstel, Gooi en Vecht en is literatuur- en kaartonderzoek verricht. De rol, functie en ontstaansgeschiedenis van het object binnen het historische en huidige waterbeheer van het waterschap stonden bij het onderzoek centraal.

Oude Hollandse Waterlinie De Oude Hollandse Waterlinie is een zeventiende-eeuwse militaire verdedigingslinie, die van het IJsselmeer tot aan de Biesbosch liep en was aangelegd om de Fransen op afstand te houden. Door middel van inundaties werden gebieden tot op kniehoogte onder water gezet (te ondiep om te bevaren en te diep om te doorwaden) om de vijand tegen te houden. Voor deze inundaties waren verschillende objecten nodig, zoals forten, sluizen en dijken.

Onopvallend sluisje in Nieuwersluis Een van deze objecten is het sluisje onder de brug in Nieuwersluis. Dit sluisje zal de meeste passanten niet direct opvallen. Het is een schutsluis met bakstenen wanden, natuurstenen hoekblokken en twee optrekbare schotdeuren. Op deze plek werd al in 1448 een sluis aangelegd, toen de Nieuwe Wetering werd gegraven als onderdeel van een nieuwe, snelle scheepvaartverbinding tussen Utrecht en Amsterdam. In de 17de eeuw werd de route gebruikt voor de trekvaart tussen beide steden. Omdat de sluis onderdeel werd van het inundatiesysteem van de (Oude) Hollandse Waterlinie, werd in 1673 pal naast de sluis een verdedigingswerk aangelegd, om de sluis te beschermen – vesting Nieuwersluis. Eind 19e eeuw vervulde de sluis opnieuw een militaire functie binnen de Nieuwe Hollandse Waterlinie en werd de vesting uitgebreid tot een fort. Tegenwoordig wordt de sluis voornamelijk gebruikt door recreanten, die van of naar de Loosdrechtse plassen varen.

Luchtfoto fort Hinderdam midden in de Vecht verscholen tussen de bomen.
(foto: Nieuwe Hollandse Waterlinie)

Linksboven:
Molen 't Hoog- en
Groenland met trans-
formatorhuisje.
Datering: 1968,
vervaardiger:
A.J. van der Wal.
(Collectie Rijks-
dienst voor het Cul-
tureel Erfgoed, Amers-
foort, objectnummer
[120.632])

Rechtsboven:
Molen 't Hoog- en
Groenland.

Linksonder:
Schutsluis te
Nieuwersluis.

Rechtsonder:
Schutsluis te
Nieuwersluis in 1903
met gesloten sluis-
deuren. (Historisch
Archief van Water-
schap Amstel, Gooi en
Vecht te Amsterdam,
diginummer 020129)

Hoe Hinderdam een fort werd Naar het noorden toe ligt, middenin de Vecht, fort Hinderdam. Het fort is vernoemd naar de dam, die hier vroeger lag. Hinderdam - de naam zegt het al - hinderde de scheepvaart en is om die reden vervangen. Naast de dam legde men in 1629 een aarden schans aan, als onderdeel van de 'Utrechtse Waterlinie'. In 1673 werd de schans vervangen door een fort. Het fort heeft tegenwoordig een natuurbestemming en is daarom niet toegankelijk. Vanaf de kade is het fort vanwege de vele bomen nauwelijks zichtbaar.

Molen middenin de polder Molen 't Hoog- en Groenland (bouwjaar circa 1700) staat te midden van een nog vrijwel ongeschonden polderlandschap aan de rivier de Angstel, ten noorden van Baambrugge. Deze poldermolen loosde tot 1925 water op de Angstel. In de 20e eeuw werd er een transformatorhuisje tegen de molen geplaatst. Dit huisje werd zo ongelukkig geplaatst, dat het rondkruien van de molen onmogelijk werd. De molen was tot halverwege de jaren '90 alleen per boot bereikbaar, maar is nu ook toegankelijk via een elektrisch bedienbare ophaalbrug.

Groot watersysteem Hoewel sommige objecten duidelijk zichtbaar zijn in de omgeving en goed te bereiken, liggen andere objecten juist verscholen in het landschap, bijvoorbeeld onder bruggen, achter bomen of zijn inmiddels zelfs verdwenen. Al deze objecten waren, en de meeste zijn nog steeds, onderdeel van een groter watersysteem. Ze laten zien hoe complex en doordacht het systeem is en wat een rijke waterhistorie het gebied al eeuwen heeft.

Watererfgoed online Voorgaande beschrijvingen zijn een fractie van de objecten die het verhaal van de waterrijke historie van het gebied en het waterschap vertellen. De website van het waterschap maakt het watererfgoed toegankelijk en zichtbaar voor een breder publiek. De beschrijvingen met (oude) foto's, kaarten en tekeningen zijn op de website van het waterschap terug te vinden. De eerste objecten staan inmiddels online: www.agv.nl/verantwoordelijkheden/watererfgoed.

Colette Cramer is architectuurhistorica en vanuit Stichting WaterHeritage betrokken bij dit project. Zij heeft in 2014 een start gemaakt met het project. Stichting WaterHeritage bestaat uit een team van dertien erfgoed specialisten. De stichting heeft zichzelf tot doel gesteld om de rol van het watererfgoed in de Nederlandse samenleving te versterken.

Zie ook: www.waterheritage.nl

Fort Nieuwersluis.